

۹۳۱۶۹۲۸

دانشگاه شهید چمران اهواز
دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی

پایان نامه کارشناسی ارشد
گرایش حقوق خصوصی

عنوان :

دعوای مستقیم زیان دیده بر بیمه گر

اساتید راهنما:

دکتر پژمان محمدی

دکتر حسین آقای جنت مکان

استاد مشاور:

دکتر رشید انصاریان

نگارنده :

ناهید بنی رشید

مهر ۱۳۹۳

تقدیم بہ

یار ویاور، ہمیشگی

باثبات ترین عشق در زندگی

و بزرگترین منظر پماندگی

مادر

دوش بامن گفت پنهان کار دانی تیر هوش	وز شاپنهان نشاید کرد، سر می فروش
گفت آسان گیر بر خود کار با کز روی طبع	سخت می کرد جهان بر مردمان سخت کوش
وان گمم در داد جامی کز فروغش بر فلک	زهره در رقص آمد و بر بطن زنان می گفت نوش
بادل خونین لب خندان بیاور، بچو جام	نی گرت زخمی رسد آبی چون چنگ اندر خروش
تا نکردی آشنایین پرده رمزی نشوی	کوش نامحرم نباشد جای پیغام سروش
کوش کن پندای پسر، و از بهر دنیا غم نخور	کفتمت چون در حدیثی گرتوانی داشت هوش
در حریم عشق نتوان زد، دم از گفت و شنود	زان که آنجا جمله اعضا چشم باید بود و کوش
بر بساط نکته دانان خود فروشی شرط نیست	یا سخن دانسته کو ای مرد عاقل یا خموش

چکیده

نام خانوادگی: بنی رشید	نام: ناهید	شماره دانشجویی: ۹۰۱۶۹۰۳
عنوان پایان نامه: دعوی مستقیم زیان دیده بر بیمه گر		
استاد/ اساتید راهنما: دکتر پژمان محمدی - دکتر حسین آقایی جنت مکان		
استاد/ اساتید مشاور: دکتر رشید انصاریان		
درجه تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: حقوق	گرایش: خصوصی
دانشگاه: شهید چمران اهواز	دانشکده: اقتصاد و علوم اجتماعی	گروه: حقوق
تاریخ فارغ التحصیلی: ۱۳۹۳/۰۷/۲۸		تعداد صفحه: ۲۳۱
کلید واژه ها: دعوی مستقیم، زیان دیده، بیمه گر، بیمه گزار.		
چکیده		
<p>با صنعتی شدن جوامع و گسترش فعالیت های صنعتی و به دنبال آن ورود خسارت به اشخاص بی گناه، زیان دیدگان این حوادث در مراجعه به مسئول اصلی حادثه به دلایل عدیدی از قبیل ناشناخته ماندن عامل زیان، وجود رابطه خویشاوندی میان وی و زیان دیده، فوت مسئول حادثه و دشواری یافتن ورثه او و ... دچار مشکلات فراوانی در مطالبه خسارت خود می گردند. اما در بیشتر موارد مسئولان این حوادث، برای داشتن خیالی مطمئن از جبران خسارت اشخاص زیان دیده و ادامه فعالیت خود، به بیمه کردن مسئولیت خود اقدام می کنند. در این صورت مراجعه زیان دیده به بیمه گر این اشخاص، طریق مطمئن تری برای دستیابی به خسارت وارد به اوست. به عبارت دیگر، با بیمه بودن عامل زیان، زیان دیدگان برای دریافت خسارت وارد بر خود دو راه در پیش روی دارند: ۱- مراجعه به مسئول اصلی حادثه و مطالبه خسارت از او، ۲- مراجعه به بیمه گر او و دریافت خسارت وارد بر خود از بیمه گر. در صورت مراجعه زیان دیده به بیمه گر، چنانچه بیمه گر خسارت وارده را به طریق دوستانه پرداخت نماید، زیان دیده می تواند به موجب دعوی مستقیم بر بیمه گر، خسارت خود را مطالبه کند.</p> <p>دعوی مستقیم زیان دیده بر بیمه گر که یکی از مهم ترین مصادیق دعوی مستقیم است، از مهم ترین تضمینات طلب زیان دیده از عامل زیانی است که پوشش بیمه دارد. این دعوا دعوی اختیاری و به انتخاب زیان دیده بوده و تنها در بیمه های مسئولیت مدنی - اعم از اجباری و اختیاری - امکان پذیر است. در این دعوا، زیان دیده حق می یابد قبل از مراجعه به عامل زیان، از بیمه گر مسئولیت او، جبران خسارت وارد به خود را مطالبه کند. لیکن، بیمه گر در صورتی در برابر زیان دیده مکلف به جبران خسارت خواهد بود که: ۱- بیمه گزار در مقابل زیان دیده مسئولیت مدنی داشته باشد. ۲- بیمه گر به موجب قراردادی که با بیمه گزار منعقد کرده است به جبران چنین خسارتی متعهد شده باشد. در صورت تحقق دو شرط مذکور، بیمه گر ملزم به جبران کلیه خساراتی است که بیمه گزار مسئولیت جبران آن ها را به عهده دارد، مگر آن که قرارداد، برخی خسارات را یا میزان آن ها را استثناء یا</p>		

محدود کرده باشد یا قانون نوع خسارت قابل جبران را تعیین نموده باشد.

علی رغم اعتقاد بسیاری از حقوق دانان ما، این دعوا نه تنها در نظام حقوقی کشور بیگانه نیست، بلکه سابقه پذیرش آن به سال ۱۳۵۴ - در تبصره ۲ ماده ۶۶ قانون تامین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴ - باز می گردد. شاید علت اصلی وجود چنین نظری در میان حقوق دانان ما، ناشی از کم لطفی دانشگاه های کشور به واحد درسی حقوق بیمه باشد. متأسفانه دانشگاه های کشور، به واحد درسی حقوق بیمه در حد یک واحد اختیاری اهمیت داده و در همین یک واحد نیز تنها به بیان کلیات اکتفا می شود. این مساله باعث ناآگاهی حقوقدانان از اهمیت این رشته و به دنبال آن کمی تحقیق و مطالعه در خصوص آن شده است. حقوقدانانی نیز که به بحث و تحقیق در این رشته نموده اند نیز، تنها با این پیش زمینه ذهنی که چون منشاء «دعوی مستقیم» حقوق فرانسه است، «دعوی مستقیم زیان دیده بر بیمه گر» را نهادی عاریتی و بیگانه توصیف نموده اند.

این دعوا نه تنها با اصل نسبی بودن قراردادهای منافاتی ندارد، بلکه اصل تساوی طلبکاران را نیز نادیده نمی گیرد. زیرا علاوه بر این که مانع از آن می شود که اصل نسبی بودن، علیه اصولی به کار گرفته شود که مبنای آن را تشکیل می دهد (عدالت معاوضی)، با ورود خسارت به زیان دیده، مبلغ بیمه مستقیماً به دارایی او وارد می شود نه بیمه گزار. در نتیجه طلبکاران بیمه گزار در رقابت با او قرار نمی گیرند تا نگرانی از نادیده گرفتن اصل تساوی طلبکاران باعث عدم پذیرش این دعوا گردد.

مبنای حقوقی این دعوا را می توان در بیمه های اختیاری نوعی عدالت معاوضی دانست. زیرا بیمه گزار در برابر دادن حق بیمه به بیمه گر این انتظار را دارد که در صورت ورود خسارت از ناحیه او به دیگری، خسارت مذکور توسط بیمه گر جبران شود. لیکن به نظر می رسد در بیمه های اجباری مبنای این دعوا را باید تضمین حق زیان دیده و حمایت از او دانست. زیرا در این بیمه ها، حتی در صورت عدم مسئولیت بیمه گزار یا بیمه شده نیز بیمه گر مکلف به جبران خسارت زیان دیده است.

عمده دفاعیاتی که بیمه گران در این دعوا می نمایند یا مربوط به ایرادات موجود در رابطه آن ها با بیمه گزاران است یا ایرادات موجود در رابطه بیمه گزار و زیان دیده. ایرادات دسته اول در برابر زیان دیده قابل استناد است، مگر اینکه پس از ورود زیان به او ایجاد شده باشند. ایرادات دسته دوم نیز در صورتی که دفاعی شخصی برای بیمه گزار محسوب شود، در برابر زیان دیده قابل استناد نیستند. ولی اگر بیمه گذار به دلیلی که به اصل دین مسئولیت مدنی مربوط است متعهد به پرداخت نباشد، قاعده این است که بیمه گر هم می تواند در مقابل زیان دیده به چنین ایرادی استناد کند. اما در دو مورد از این قاعده، تخلف شده است: ۱- بیمه شخص ثالث و تخلف عابر پیاده (ماده قانونی ۲۶ قانون رسیدگی به تخلفات رانندگی مصوب ۱۳۹۰ و مواد ۴ و ۱۴ قانون ایمنی راه ها و راه آهن مصوب ۱۳۴۹). ۲- نامشخص بودن مسئول حادثه.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۹	فصل اول: مفهوم، موقعیت حقوقی و مبنای دعوی مستقیم زیان دیده بر بیمه گر
۱۰	مبحث اول: مفهوم
۱۱	گفتار اول: تعریف، اوصاف و انواع دعاوی مستقیم
۱۱	بند اول: تعریف
۱۱	الف- دعاوی مستقیم
۱۴	ب- زیان دیده
۱۶	ج- بیمه گر
۱۶	د- عنوان پایان نامه؛ «دعوی مستقیم زیان دیده بر بیمه گر»
۱۹	بند دوم: اوصاف
۱۹	الف- اوصاف عمومی
۲۰	ب- اوصاف اختصاصی
۲۴	بند سوم: انواع دعاوی مستقیم
۲۴	الف- دعاوی مستقیم عمومی و دعاوی مستقیم اختصاصی
۲۵	ب- دعاوی مستقیم پرداخت و دعاوی مستقیم مسئولیت
۲۷	ج- دعاوی مستقیم کامل و دعاوی مستقیم ناقص
۲۸	د- دعاوی مستقیم محض و دعاوی مستقیم ناخالص
۲۹	گفتار دوم: مقایسه دعوا با دیگر نهادهای حقوقی
۲۹	بند اول: دعاوی صاحبان وثایق عینی بر بیمه گر
۳۲	بند دوم: دعاوی شخص اول
۳۵	مبحث دوم: موقعیت حقوقی
۳۵	گفتار اول: پیشینه و منابع
۳۵	بند اول: پیشینه

۴۱	بند دوم: منابع
۴۲	الف- قانون
۴۵	ب- عرف
۴۶	ج- رویه قضایی
۴۹	د- دکترین
۵۰	گفتار دوم: دیدگاه های حقوقی
۵۱	بند اول: بیان و نقد نظرات مخالفان دعوا
۵۱	الف- نظرات
۵۲	ب- نقد
۵۳	بند دوم: دلایل توجیهی دعوا
۵۴	الف- تاثیر در وضعیت دستگاه قضایی
۵۴	ب- تاثیر در حمایت از بیمه گزار (مسئول حادثه)
۵۵	ج- تاثیر در حمایت از بیمه گر
۵۵	د- تاثیر در حمایت از زیان دیده
۵۷	گفتار سوم: جایگاه قانونی دعوا در حقوق بیمه
۵۷	بند اول: عناصر و اصول حاکم بر بیمه
۵۷	الف- عناصر
۵۸	ب- اصول
۶۱	بند دوم: انواع مختلف رشته های بیمه
۶۱	الف- بیمه های تعاونی
۶۲	ب- بیمه های اجتماعی
۶۳	ج- بیمه های بازرگانی
۶۴	۱. بیمه های اتکایی
۶۴	۲. بیمه های مستقیم
۶۵	۱،۲. بیمه های غرامت
۶۵	۱،۱،۲. بیمه های اموال

۶۶ بیمه های اموال مادی ۱,۱,۱,۲
۶۷ بیمه های اموال غیرمادی ۲,۱,۱,۲
۶۸ بیمه های مسئولیت ۲,۲,۲
۷۱ بیمه های سرمایه ۲,۲
۷۲ بند سوم: جایگاه واقعی: اختصاص بحث به بیمه های مسئولیت مدنی

۸۳ مبحث سوم: مبنا
۸۳ بند اول: نظریه های سنتی
۸۴ الف- استفاده بلاجهت
۸۵ ب- تامین خواسته
۸۷ ج- انتقال طلب
۸۹ د- انتقال دین
۹۰ ه- قائم مقامی
۹۲ و- تعهد به نفع ثالث
۹۵ بند دوم: نظریه های معاصر
۹۶ الف- نظریه گروه قراردادی
۹۶ ب- نظریه عدالت معاوضی
۹۸ بند سوم: مبنای مورد نظر نویسنده

۱۰۱ فصل دوم: آیین حقوقی دعوای مستقیم زیان دیده بر بیمه گر
۱۰۳ مبحث اول: شرایط لازم در اقامه دعوا
۱۰۳ گفتار اول: شرایط ماهوی
۱۰۴ بند اول: طلب مورد استناد زیان دیده از بیمه گر
۱۰۴ الف- نوع طلب (کیفیت)
۱۰۷ ب- میزان طلب
۱۱۲ بند دوم: مبداء حق مستقیم زیان دیده

۱۱۳	الف- زمان تحقق فعل موجد مسئولیت
۱۱۳	ب- زمان ورود خسارت
۱۱۴	ج- زمان ظهور زیان
۱۱۶	گفتار دوم: شرایط شکلی
۱۱۷	بند اول: خواهان دعوا
۱۱۷	الف- شخص ثالث در بیمه مسئولیت به طور کلی
	ب- شخص ثالث در قانون اصلاح قانون بیمه اجباری مسئولیت مدنی دارندگان وسایل نقلیه موتوری
۱۲۵	زمینی در مقابل شخص ثالث مصوب ۱۳۸۷/۲/۳۱
۱۳۱	بند دوم: خواننده دعوا
۱۳۲	الف- ضرورت تحصیل حکم علیه بیمه گزار: تقسیم به دو گروه
۱۳۲	۱. ضرورت محکومیت قبلی بیمه گزار
۱۳۳	۲. ضرورت اقامه دعوایی هم زمان بر بیمه گر و بیمه گزار
۱۳۴	ب- دعوی مستقیم خالص (محض)
۱۳۵	۱. دلایل نقضی
۱۳۶	۲. دلایل حلی
۱۳۸	ج- داوری در میان نظرات دو گروه
۱۴۲	بند سوم: صلاحیت دادگاه
۱۴۳	الف- صلاحیت ذاتی
۱۴۶	ب- صلاحیت محلی
۱۴۸	مبحث دوم: حدود اعتبار ایرادات بیمه گر در مقابل زیان دیده
۱۴۹	گفتار اول: ایرادات رابطه بیمه گر و بیمه گزار
۱۵۰	بند اول: ایرادات پس از ورود خسارت
۱۵۱	الف- پرداخت خسارت به بیمه گزار
۱۵۱	ب- تهاتر
۱۵۲	ج- ابراء
۱۵۲	د- فسخ

۱۵۳	ه- تعلیق تامین
۱۵۴	و- سقوط حق
۱۵۶	ز- مرور زمان
۱۵۹	بند دوم: ایرادات قبل از ورود خسارت
۱۵۹	الف- بیمه های اختیاری
۱۶۰	ب- بیمه های اجباری
۱۶۳	گفتار دوم: ایرادات رابطه بیمه گزار و زیان دیده
۱۶۴	بند اول: ایرادات مربوط به ایجاد مسئولیت بیمه گزار
۱۶۴	الف- عدم تحقق شرایط مسئولیت مدنی: قاعده و استثنایها
۱۶۴	۱. قاعده
۱۶۸	۲. استثنایها
۱۶۸	۱-۲- بیمه شخص ثالث و تخلف عابر پیاده
۱۷۱	۲-۲- نامشخص بودن مسئول حادثه
۱۷۳	ب- محدودیت های قانونی یا قراردادی
۱۷۵	بند دوم: ایرادات مربوط به بقای مسئولیت
۱۷۵	الف- پرداخت خسارت توسط بیمه گزار
۱۷۷	ب- تهاوتر
۱۷۹	ج- مالکیت ما فی الذمه
۱۸۱	د- ابراء
۱۸۲	بند سوم: ایرادات مربوط به دیه
۱۸۲	الف- استناد بیمه گر به مهلت پرداخت دیه
۱۸۴	ب- تبدیل دیه
۱۸۶	ج- تعلق دیه به عاقله

مبحث سوم: اعتبار امر قضاوت شده در دعوی زیان دیده بر بیمه گزار و شیوه اجرای حکم

۱۸۷	دادگاه
۱۸۸	گفتار اول: اعتبار امر قضاوت شده در دعوی زیان دیده بر بیمه گزار

۱۸۹ بند اول: حدود اعتبار رای صادر شده در دادرسی مدنی
۱۸۹ الف- اثر حکم به زیان بیمه گزار
۱۹۲ ب- اثر حکم به سود بیمه گر
۱۹۳ بند دوم: حدود اعتبار رای صادر شده در دادرسی کیفری
۱۹۴ الف- حکم برائت
۱۹۵ ب- حکم محکومیت
۱۹۷ بند سوم: اعتبار امر قضاوت شده کیفری و دیه
۱۹۷ الف- محکومیت بیمه گزار به پرداخت دیه
۱۹۸ ب- عدم محکومیت بیمه گزار به پرداخت دیه
۱۹۹ گفتار دوم: شیوه اجرای حکم دادگاه
۱۹۹ بند اول: اجرای حکم در دارایی بیمه گر
۱۹۹ الف- فرض اول: ورشکستگی بیمه گر
۲۰۴ ب- فرض دوم: عدم ورشکستگی بیمه گر
۲۰۷ بند دوم: اجرای حکم در دارایی بیمه گزار
۲۰۸ الف- فرض اول: تاجر بودن بیمه گزار
۲۱۰ ب- فرض دوم: غیر تاجر بودن بیمه گزار
۲۱۲ نتیجه گیری و پیشنهادها
۲۲۰ فهرست منابع

«علايم اختصاری»

الف - فارسی

- ج..... جلد
- چ..... چاپ
- رک..... رجوع کنید
- ش..... شماره
- ص..... صفحه
- ق.ا.م..... قانون اجرای احکام مدنی مصوب ۱۳۵۶/۸/۱
- ق.آ.د.د.ع.ا در امور مدنی قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب در امور مدنی مصوب ۱۳۷۹/۱/۲۱
- ق.ا.ت.ا.و..... قانون اداره تصفیه امور ورشکستگی مصوب ۱۳۱۸/۴/۲۴
- ق.آ.د.د.ع.ا در امور کیفری قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۷۸/۶/۲۸
- ق.ت..... قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱/۱۲/۱۳
- ق.ت.ا..... قانون تامین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴/۳/۱۹
- ق.م..... قانون مدنی مصوب ۱۳۰۷/۲/۱۸
- ق.م.م..... قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹/۲/۷
- قانون ۱۳۸۷..... قانون اصلاح قانون بیمه اجباری مسئولیت مدنی
دارندگان وسایل نقلیه موتوری زمینی در مقابل
شخص ثالث مصوب ۱۳۸۷/۲/۳۱

ب - انگلیسی

Art Article

C Code

C.civil Code civil

ED.....Edition

First 1st

Ltd Limited

P page

2nd Second

V volume

۱. بیان مسأله

مطالبه خسارت از بیمه گران مسئولیت به لحاظ قضایی به دو صورت انجام می شود:

۱. **دعوای بیمه گزار بر بیمه گر:** اقامه این دعوا تا حدی مجاز است که بیمه گزار خسارت زیان

دیده را پرداخت کرده و یا در دعوای زیان دیده بر خود، بیمه گر خود را به دادرسی جلب نموده باشد.

۲. **دعوای مستقیم زیان دیده بر بیمه گر:** در این دعوا زیان دیده، به طور مستقیم و بدون نیاز به

مراجعه قبلی به عامل زیان و دریافت حکم محکومیت او، از طریق دعوای مستقیم، به بیمه گر او مراجعه نموده و جبران خسارت وارد بر خود را مطالبه می نماید.

دعوای مستقیم زیان دیده بر بیمه گر، یکی از مصادیق دعوای مستقیم و بلکه مهم ترین مصداق آن است. این دعوی از مهم ترین تضمینات طلب زیان دیده از عامل زیانی است که پوشش بیمه دارد. در این دعوا، زیان دیده حق می یابد قبل از مراجعه به عامل زیان، از بیمه گر مسئولیت او جبران خسارت وارد بر خود را مطالبه کند. اما بیمه گر در صورتی مکلف به جبران خسارت زیان دیده است که: (۱) بیمه گزار یا بیمه شده در برابر شخص ثالث زیان دیده مسئولیت داشته باشد. (۲) بیمه گر به موجب قراردادی که با بیمه گزار منعقد کرده است به جبران چنین خسارتی تعهد نموده باشد. مراجعه زیان دیده به بیمه گر اختیاری و منوط به انتخاب اوست. بیمه گر نیز تا کف تعهد بیمه گزار و سقف تعهد خود در قرارداد بیمه، مکلف به جبران خسارت زیان دیده است. لیکن در خصوص این دعوا، در رویه قضایی اختلاف نظر وجود دارد؛ دسته ای از دادگاه ها چنین مراجعه ای را با استفاده از نهاد حقوقی «دعوای مستقیم» پذیرفته و پس از رسیدگی ماهوی نسبت به صدور رای محکومیت بیمه گر اقدام می نمایند و دسته ای دیگر با اعتقاد به تجاوز دعوا از اصل نسبی بودن قراردادها و فقدان رابطه قراردادی بین زیان دیده و بیمه گر از پذیرش دعوا اجتناب نموده و دسته سوم نیز راه احتیاط را پیموده و به نظر میانه ای اعتقاد دارند؛ خواهان را به اقامه دعوا به طور هم زمان به طرفیت بیمه گر و عامل زیان ارشاد نموده یا در جلسه اول

دادرسی به اصحاب دعوا توصیه می نمایند که جهت ادامه رسیدگی به دعوا، احدی از آنان نسبت به تقدیم دادخواست جلب ثالث به طرفیت شخص غایب در دعوا اقدام ننمایند.

بی شک پذیرش این دعوا در نظام حقوقی کشور، علی الخصوص با گسترش فعالیت های صنعتی و به تبع آن ورود خسارت به افراد بی گناه اهمیت بسیار دارد. زیرا در غالب موارد زیان دیدگان این حوادث در مراجعه به مسئول اصلی حادثه به دلایل عدیدی از قبیل ناشناخته ماندن مسئول حادثه، وجود رابطه خویشاوندی میان وی و زیان دیده، فوت مسئول حادثه و دشواری یافتن ورثه وی، جریان طولانی مراحل رسیدگی و ... دچار مشکلات فراوانی در دریافت خسارت وارده به خود می گردند. در تمامی این موارد به رسمیت شناختن دعوای مستقیم زیان دیده بر بیمه گر می تواند رافع مشکلات موجود باشد و در عین حال بیمه گزار بدون آن که طرف دعوا باشد، تعهد به جبران خسارت را از طریق بیمه گر به انجام رساند. بیمه گر نیز با حضور در دعوا و دفاع از خود موجب حفظ منافع خود شده و از تبانی اشخاص برای جبران خسارت از محل دارایی او، جلوگیری می شود. از تراکم دعاوی در دادگاه ها کاسته می شود و این به نفع دستگاه عدالت نیز می باشد. لیکن عدم پذیرش آن علاوه بر تراکم دعاوی، موجب منفی شدن دید بسیاری از مردم نسبت به بیمه نمودن مسئولیت خود شده و شرکت های بیمه را نیز به دلیل عدم استقبال مردم از تهیه پوشش بیمه، با مشکلات مالی و در نهایت ورشکستگی مواجه خواهد ساخت.

دعوای مستقیم زیان دیده بر بیمه گر یک نهاد موجود در حقوق کشور اما ناشناخته و کشف نشده است. به همین دلیل، بیشتر حقوقدانانی که در مورد آن سخن گفته اند، آن را نهادی بیگانه و عاریتی از حقوق فرانسه دانسته اند. این در حالی است که این دعوا از قدیم الایام در قوانین ما وجود داشته و لیکن از دید حقوقدانان غافل مانده است. به موجب تبصره ۲ ماده ۶۶ ق.ت.ا مصوب ۱۳۵۴: «هر گاه بیمه شده مشمول مقررات مربوط به بیمه شخص ثالث باشد در صورت وقوع حادثه، سازمان و سازمان تامین خدمات درمانی و یا شخصا کمک های مقرر در این قانون را نسبت به بیمه شده انجام خواهند داد و شرکت های بیمه موظفند خسارات وارد به سازمان ها را در حدود تعهدات خود نسبت به شخص ثالث

پیردازند.» این ماده در کنار مواد قانونی دیگری از جمله ماده ۱۴ قانون ۱۳۸۷، ماده ۲۶ قانون رسیدگی به تخلفات رانندگی مصوب ۱۳۹۰، مواد ۴ و ۱۴ قانون ایمنی راه ها و راه آهن مصوب ۱۳۴۹ گواه بارزی بر این مدعاست که این دعوا از دید قانونگذار ما به دور نبوده است. بنابراین به جای اینکه دلیل ناشناخته ماندن این دعوا را به قانونگذار نسبت داد، باید آن را به کم کاری حقوقدانان و محافل دانشگاهی منسوب نمود. متأسفانه در دانشگاه های ما به واحد درسی حقوق بیمه، تنها در حد یک واحد اختیاری اهمیت داده می شود و در همین واحد اختیاری نیز تنها به بیان کلیات اکتفا می شود. بی شک اگر سنگ بنای این رشته از حقوق از همان ابتدا محکم گذارده شود، اهمیت حقوقدانان نیز به آن بیشتر شده و به دنبال آن آگاهی و تحقیق آن ها از مسایل حقوق بیمه نیز بیشتر شده و دیگر بر قلم کسی جاری نمی شد که: «این دعوا در نظام حقوقی ما ناشناخته و بیگانه است.»

۲. ضرورت و اولویت تحقیق

اهمیت پرداختن به موضوع پایان نامه، هنگامی روشن خواهد شد که بدانیم دعاوی بیمه ای، حجم قابل توجهی از دعاوی موجود دادگاه ها را به خود اختصاص داده است که در کنار موضع متفاوت دادگاه ها در صدور رای نسبت به یک مورد مشابه، راه تامل و تحقیق را باز گذارده است. بر این اساس، کشف موضع قوانین کشور، یافتن نواقص، مزایا و معایب این قوانین و ارائه پیشنهاد های مفید برای رفع این نواقص و ابهام ها از یک سو و نیز ضرورت حمایت از حقوق زیان دیدگانی که با اعسار، فوت، فرار و ... عامل زیان مواجه شده اند از سوی دیگر، ضرورت و اولویت تحقیق را توجیه می نماید.

۳. اهداف تحقیق

نگارنده اهداف تحقیق خود را به شرح ذیل بیان می دارد:

۱. ایجاد کار پژوهشی جامع در محافل دانشگاهی و عرضه آن به جامعه حقوقی.

۲. پاسخ گویی به بسیاری از سوال ها، ابهام ها و اختلاف نظرهای حقوقدانان نسبت به موضوع.
۳. یافتن راه کارها و دفاعیات مناسب در صورت برخورد با موارد مشابه در هنگام دفاع از حقوق موکلین.
۴. ارائه پیشنهادهای سازنده و راهکارهای مناسب جهت استحکام بیشتر نظام حقوقی کشور و رفع ابهام و نواقص آن؛ به گونه ای که بتوان با ارائه نظریات منطبق یا نزدیک با اهداف قانونگذار راهگشای حل مشکلات محاکم در رسیدگی به دعاوی مستقیم زیان دیدگان بر بیمه گران شد.

۴. پیشینه

مسئله هر تحقیق حقوقی، هر چند دارای موضوعی جدید، به گونه ای ولو به صورت مختصر و جزئی در نوشته های دیگر نویسندگان حقوقی مورد اشاره قرار گرفته است. به گونه ای که یافتن مسایل جدید و مسکوت حقوقی بسیار نادر است. بر همین مبنا، نگارنده موارد ذیل را به عنوان پیشینه تحقیق خود، معرفی می نماید:

مشابه با موضوع پایان نامه نگارنده، مقاله ای توسط آقای عبدالله خدابخشی شلمزاری با عنوان «دعوی مستقیم و رجوع زیان دیده به بیمه گر» در شماره هشت مجله پژوهش های حقوقی در سال ۱۳۸۴ و به صورت تطبیقی با حقوق فرانسه نگاشته شده است. نویسنده محترم مقاله ضمن استخراج مقاله یاد شده از پایان نامه دوره کارشناسی ارشد خویش با عنوان «تاثیر بیمه در حقوق مسئولیت مدنی» (مبحث دوم از فصل سوم) یکی از تاثیرات مهم بیمه در حقوق مسئولیت مدنی را «دعوی مستقیم زیان دیده بر بیمه گر» می داند. ایشان این دعوا را یکی از علل افول تدریجی مسئولیت مدنی به هدف حمایت از زیان دیدگان می داند که در آینده ای نزدیک باعث تبدیل بیمه مسئولیت مدنی به بیمه حوادث خواهد شد. نویسنده مقاله ضمن اعتقاد به مخالفت دعوی مذکور با اصل نسبی بودن قراردادها و اصل تساوی طلبکاران، بیشتر به بررسی حقوق فرانسه در این باره

پرداخته و معتقد است که به لحاظ ناآشنایی قانونگذار و حقوقدانان ایرانی با این دعوا، رویه قضایی منسجمی در این باره وجود نداشته و قضات و وکلا عموماً با آن نا آشنا و غریبند. اشاره صرف نویسندگان در مقاله به منابع قانونی و نادیده گرفتن دیگر منابع حقوقی چون عرف خاص شرکت های بیمه، رویه قضایی و دکترین حقوقی، عدم تعیین جایگاه این دعوا در حقوق بیمه، عدم تعیین ماهیت حق زیان دیده بر مبلغ بیمه نزد بیمه گر، عدم اشاره به دفاعیات و ایرادات شرکت های بیمه در هنگام طرح دعوا از سوی زیان دیدگان و ... از جمله مسایل مهمی است که به لحاظ حجم کم مقاله امکان بحث پیرامون آنها برای نویسندگان وجود نداشته و ما در پایان نامه خویش به تحقیق پیرامون آنها اقدام نموده ایم.

این مساله در کتب حقوق بیمه چون کتاب «حقوق بیمه» نوشته ایرج بابایی و نیز در کتاب «حقوق زیان دیدگان و بیمه شخص ثالث» نوشته محمود جانعلی صالحی مورد اشاره قرار گرفته است. لیکن حجم کم مطالب مذکور، خلاصه و کلی بودن بسیاری از این مطالب، عدم نظم و انسجام کافی در چیدمان مطالب، بی پاسخ گذاشتن یا کلی گویی به برخی سوال ها و ... تحقیق روشن تر و جامع تری را می طلبد.

از دیگر کارهای تحقیقی صورت گرفته می توان به جلد سوم کتاب مسئولیت مدنی تالیف ناصر کاتوزیان و محسن ایزانلو با عنوان «بیمه مسئولیت مدنی» اشاره نمود. این کتاب معتبرترین، اثری است که در این زمینه نوشته شده و منبع اصلی پایان نامه بوده است. نویسندگان این اثر، در کنار حقوق ایران به بررسی حقوق فرانسه پرداخته و به صورت جزئی از حقوق سایر کشور ها نیز صحبت به میان آورده اند. پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی نوشته پرناز منجمی با عنوان «دعوای مستقیم و غیر مستقیم در حقوق ایران و فرانسه» که در سال ۱۳۸۴ در دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه بهشتی دفاع شده و نیز رساله دکتری حقوق خصوصی نوشته محمد حسن ملائکه پور شوشتری با عنوان «بیمه مسئولیت مدنی، ماهیت و آثار با رویکردی تطبیقی در حقوق انگلیس» که در سال ۱۳۹۲ در دانشکده حقوق دانشگاه شیخ مفید دفاع شده، از دیگر منابعی اند که نویسندگان آن

ها، بخشی از تحقیق خود را به این دعوا اختصاص داده و از جمله منابع اصلی و مهم پایان نامه می باشند.

۵. پرسش ها

برای تحقیق در مورد موضوع پایان نامه، سوالات ذیل به ذهن می رسد:

الف- منظور از دعوای مستقیم زیان دیده بر بیمه گر چیست؟

ب- این دعوا در نظام حقوقی کشور چه موقعیتی دارد؟ در پاسخ به این پرسش، سوالات ذیل به ذهن می رسد:

ب-۱- منابع این دعوا در حقوق کشورمان چیست؟

ب-۲- این دعوا در کدام یک از رشته های حقوق بیمه، امکان پذیر است؟

ج- در صورت پذیرش این دعوا در نظام حقوقی کشور، مبنای آن چیست؟

د- شرایط اقامه این دعوا چیست؟

۶. روش تحقیق (متدولوژی)

نوع تحقیق در پایان نامه بنیادی و روش مطالعه، کتابخانه ای است. در تدوین و جمع آوری مطالب سعی نموده ایم تا با مطالعه کتب و مقالات حقوقی و نیز با امعان نظر به آرای دادگاه ها و موضع قوانین فعلی کشور و هم چنین با استفاده از منابع اینترنتی، کار خود را با توکل به خدا شروع و با همت و تلاش خویش سعی در روشن نمودن حقیقت و کشف ابهام از موضع نظام حقوقی کشور نماییم.

قبل از شروع مطالب، لازم به ذکر است که در این پایان نامه، تاکید بیشتر بر حقوق ایران است و به همین جهت مباحث حقوق تطبیقی را به تفصیل بیان نکرده ایم تا خواننده از مسیر واقعی منحرف نشده و در نتیجه گیری و استنباط خود از متن پایان نامه دچار ابهام نگردد. لیکن از میان دیگر این